



Maria Świątkiewicz-Mośny

Uniwersytet Jagielloński

Leksykon socjologii moralności ***Podstawy — teorie — badania — perspektywy*** **Red. Janusz Mariański. Kraków: Nomos 2015**

Leksykon socjologii moralności to 975 stron tekstu, ponad 200 haseł, prawie 90 autorów reprezentujących wszystkie ośrodki akademickie w Polsce. Leksykon dedykowany jest profesor Marii Ossowskiej, uważanej za matkę socjologii moralności w Polsce. Jej dzieło *Podstawy nauki o moralności* można traktować jako fundamentalne, a zasługi w obszarze socjologii moralności są nie do przecenienia.

Marii Ossowskiej poświęcono w *Leksykonie...* sporo miejsca (jedno z najbardziej rozbudowanych haseł). Krzysztof Kiciński omawia najważniejsze dzieła profesor Ossowskiej, ale też, co istotne, pokazuje kontekst historyczny i społeczno-polityczny, w którym powstawały.

W *Leksykonie socjologii moralności* znalazły się też biogramy innych badaczy podejmujących tematykę moralności. Są wśród nich autorzy zarówno polscy, jak i zagraniczni, autorzy klasycznych już dzieł z zakresu socjologii moralności i ich współcześni kontynuatorzy. W opracowaniu wyeksponowano ich prace poruszające problematykę moralności, co z pewnością ułatwia orientację w subdyscyplinie i pozwala na odtwarzanie jej historii.

Socjologia moralności to subdyscyplina socjologii zajmująca się badaniem moralności przez pryzmat jej społecznego powstawania i funkcjonowania. Definiowana jest między innymi przez takie pojęcia, jak „moralność”, „wartości”, „normy”, „oceny moralne”, „ideały etyczne”. Interpretacji zjawisk moralnych służą takie pojęcia, jak „absolutyzm moralny”, „permisywizm i relatywizm moralny”, „anomia”, „zaufanie”, „zło”. Definicje tych pojęć zostały opracowane zwięźle (zgodnie z ideą leksykonu), jednak zawsze możliwie przekrojowo, z uwzględnieniem tła historycznego.

W zbiorze nie brakuje też haseł związanych z teoriami moralności i założeniami metodologicznymi, np. „chrześcijańska teoria moralności”, „marksistowska teoria

moralności”, „modele badań moralności”. Daje to podstawy do poznania wielu perspektyw i kontekstów kwestii moralności.

Wśród kilkuset haseł znajdujących się w *Leksykonie*... moją uwagę przykuły te, które bardzo silnie związane są ze współczesnością. Opisują życie społeczne przez pryzmat moralności. Hasła stanowią swoiste kompendium wiedzy przydatnej do zrozumienia istotnych kwestii toczących się obecnie, nieraz bardzo emocjonujących, dyskursów, np. medycznego (związanego z eutanazją, ciałem, kwestiami socjobiologicznymi), gospodarczego (finansjalizacja) czy bezpieczeństwa (kwestie terroryzmu, migracji).

Wybór niektórych haseł wydawał się nieoczywisty. Takim zaskakującym hasłem było dla mnie: „event a moralność”. Agnieszka Zdunak na kilku stronach pokazuje, jak event może być interpretowany i rozumiany w szerszym socjologicznym kontekście teoretycznym, jakie są jego funkcje i rodzaje. Przykładem eventów są pielgrzymki papieskie czy marsze w obronie życia, inspirowane wartościami moralnymi i mające przyczyniać się do odnowy porządku społecznego.

Wśród haseł, które wyraźnie nawiązują do współczesności, nie mogło zabraknąć tych związanych z szeroko pojętą polityką (np. „polityka a moralność”, „partycypacja społeczna a moralność”, „społeczeństwo obywatelskie a moralność”, „globalizacja a moralność”) czy gospodarką. Każdy obszar życia społecznego może być opisywany w kontekście moralności z uwzględnieniem refleksji nad charakterem ocen moralnych i ich genezą.

Hasła zostały opracowane przez prawie 90 autorów, głównie socjologów, ale też przedstawicieli innych dyscyplin: psychologów, teologów, pedagogów, religioznawców, filozofów. Redaktor, prof. Janusz Mariański, pisze w przedmowie, że „różnią się oni zarówno warsztatem badawczym, przyjmowanymi teoriami, definiowaniem podstawowych pojęć, interpretacją i wyjaśnianiem złożonych zjawisk moralnych” (s. 13). Taki dobór autorów pozwolił zbudować leksykon wieloaspektowy i multidyscyplinarny. Zgodnie z intencją Redaktora leksykon nie ma charakteru zbioru zamkniętego. Wydaje się jednak, że obejmuje szerokie spektrum haseł omawiających zarówno pojęcia „tradycyjnie” związane z problematyką moralności, wielokrotnie opisywane i analizowane, jak i te, które silnie zakorzenione są we współczesności, codzienności i kulturze popularnej (event). Cenną zaletą *Leksykonu*... jest również to, że każde hasło można traktować jako swoisty przewodnik ze wskazówkami, gdzie wiedzę można poszerzyć i zgłębić.

Bogata twórczość Marii Ossowskiej otwiera szereg możliwości rozwoju dyscypliny i może stanowić niewysychające źródło inspiracji. W ten właśnie sposób odczytuję dobór haseł w *Leksykonie*..., jako zbiór wynikający z inspiracji i fascynacji pracami profesor Ossowskiej. Opracowane zagadnienia z pewnością zainteresują osoby, które podejmują w swoich naukowych rozważaniach kwestie związane z moralnością. Leksykon będzie pomocny osobom naukowo zajmującym się moralnością. Może też stanowić dobry przewodnik dla osób poszukujących wiedzy potrzebnej do analizy i interpretacji codziennych doświadczeń i aktualnych medialnych dyskursów.